

Semih Lim

1963'te Burhaniye'de doğdu. 1984'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu. 1985-1990 yıllarını geçirdiği İngiltere'de East Anglia Üniversitesinde ekonomi yüksek lisansını tamamladı. 1991-1993 arasında Gazi Üniversitesi Bolu İİBF'de Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. 1993'ten bu yana hayatını profesyonel çeviriden kazanmıştır. 2018'den bu yana memleketi Burhaniye'de oturmaktadır. İki yetişkin kızı var.

Basılan çevirileri:

Karl Marx-Friedrich Engels, *Komünist Manifesto* (İmge Kitabevi Yayınları); Samir Amin, *Emperyalizm ve Eşitsiz Gelişme* (Yordam Kitap); Thomas Hobbes, *Leviathan* (Yapı Kredi Yayınları); Jon Elster, *Marx'ı Anlamak* (Liberte Yayınları); Jenny March, *Klasik Mitler* (İletişim Yayınları); Caroline Alexander, *Akhilleus'u Öldüren Savaş* (İletişim Yayınları); Geoffrey Chaucer, *Troilus ile Cressida* (İmge Kitabevi Yayınları); Geoffrey Chaucer, *İyi Kadınlar Efsanesi* (İmge Kitabevi Yayınları); May Sarton, *Kürklü Kişi* (Yapı Kredi Yayınları).

Ejderhanın Dişleri'nin Semih Lim tarafından İngilizce aslından yapılan bu çevirisi ilk kez yayımlanmaktadır.

Eserin orijinal adı:

Dragon's Teeth (1942)

Upton Sinclair'in
Yordam Edebiyat'tan çıkan
öteki yapıtları

Sanayi Kralı

(Türkçesi: Zaven Biberyan, 2021)

Kömür Kralı

(Türkçesi: Semih Lim, 2022; çıkacak)

UPTON SINCLAIR

EJDERHANIN
DİŞLERİ

ROMAN

TÜRKÇESİ:
SEMİH LİM

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 117 • Ejderhanın Dişleri • Upton Sinclair

ISBN 978-605-172-527-7 • Türkçesi: Semih Lim

Düzeltilme: Safa Enis Sağlık • Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç

Sayfa Düzeni: Gönül Göner • Birinci Basım: Şubat 2022

© Upton Sinclair, 1942, 1969; © Yordam Kitap, 2021

(Türkçe hakları AnatoliaLit aracılığıyla alınmıştır.)

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)

Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Cağaloğlu - İstanbul

Tel: 0212 528 19 10 • W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com

www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

www.instagram.com/yordamkitap

Baskı: **Pasifik Ofset** (Sertifika No: 44451)

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1

Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2

34310 Haramidere / İstanbul

Tel: 0212 412 17 77

EJDERHANIN
DİŞLERİ

ROMAN

UPTON SINCLAIR

HAYATI VE ESERLERİ

Semih Lim

Upton Sinclair (tam adıyla Upton Beall Sinclair Junior*), 20 Eylül 1878’de ABD’nin Maryland eyaletinin Baltimore kentinde doğdu. Babası o dönemde içki ticareti yapıyor ve alım satımıyla uğraştığı şeyi haddinden fazla tüketiyordu. Upton Sinclair, otobiyografisinde, babasının alkolizm problemi hakkında şunları yazar: “Bu durum benim çocuk ruhumda silinmez bir iz bıraktı ve içki karşıtı olmamın nedeni işte budur.”

Annesiyse, Anglikan Kilisesinden türemiş olan Episkopal Kilisesine bağlıydı ve çay, kahve ve içki içmezdi. On yaşında okula başlayınca kadar oğlunun eğitimiyle bizzat ilgilendi. Küçük Sinclair beş yaşında okumayı öğrendi ve annesinin kitaplarını okumaya başladı. Okula kaydedildiği tarihte, kendi ifadesiyle, “aritmetik dışında her şeyi” biliyordu. İlkokulda sekiz sınıfı (*grade*) iki yıldan daha kısa bir zamanda bitirdi. Liseye kabul edilmek için gerekli yaşa ulaşmamış olduğundan, ilkokulun son sınıfını bir kere daha okumak zorunda kaldı. On dördüncü doğum gününden birkaç gün önce City College of New York adlı liseye girdi. Liseden 1897’de mezun oldu.

Tam bir kitap kurduydü. İki haftalık bir Noel tatilinde, Shakespeare’in bütün eserlerini ve Milton’un bütün şiirlerini okudu. Daha sonra, iki yıl devam ettiği Columbia Üniversite-

* Babası Upton Beall Sinclair’den ayırt etmek için, soyadından sonra Junior (Genç) sözcüğü yer alır; babasının soyadından sonra da Senior (Yaşlı) sözcüğü.

sinde hukuk öğrenimi yaparken, altı hafta içinde kendi kendine Fransızca öğrenip Musset, Daudet, Hugo, Flaubert, Balzac ve Zola gibi Fransız yazarlarını baştan sona bitirdi. Ayrıca, yine kendi çabasıyla, İtalyanca, İspanyolca, Almanca ve Esperanto dillerini öğrendi. Lise ve üniversite yılları boyunca, ailesinin bozuk mali durumu nedeniyle, masraflarını çıkarmak için gazete ve dergilere değişik takma isimlerle yazılar, hikâyeler, romanlar yazdı, hatta karikatüristlere fikirler sattı. Günde sekiz bin kelime yazıyordu.* Columbia Üniversitesini bıraktıktan sonra, ticari açıdan başarısız olan ama eleştirilenlerce iyi karşılanan dört roman yazdı: *King Midas*** (1901), *Prince Hagen* (1902), *The Journal of Arthur Stirling* (1903), *Manassas* (1904).

1906'da, ABD et sanayisindeki kötü çalışma ve sağlık şartlarını teşhir eden *The Jungle**** romanıyla ün kazanmaya başladı. Kısmen bu kitabın yarattığı toplumsal tepki sonucunda, ABD Kongresi aynı yıl içinde Temiz Gıda ve İlaç Yasası ve Et Denetim Yasası adıyla bu sektöre yönelik yasal düzenlemeler çıkardı. Sinclair'in romanda tasvir ettiği sağlık ve hijyen şartları o kadar berbattı ki bunların açıkça gösterilmesi ABD et ürünlerinin hem yurt içindeki hem de yurt dışındaki satışlarının yarı yarıya azalmasına neden oldu. Jack London bu kitabı "ücretli köleliğin *Tom Amcannın Kulübesi*" diye adlandırdı. Harriet Beecher Stowe'un romanı toplumun dikkatini kölelik sorununa nasıl çektiyse, Sinclair'in romanı da ABD ekonomisinde işçi sınıfının maruz kaldığı insanlık dışı çalışma şartları hakkında benzer bir uyanış veya bilinçlenme yaratacaktı. Ama sonuç tam olarak böyle olmadı. Kongre-

* Sanat ve edebiyat değeri olmayan bu türden şeyler yazarları anlatmak için kullanılan İngilizce bir deyimle *pulp writer* veya *hack writer* olarak tanımlanır o dönemdeki yazarlığı.

** Bu roman ilk olarak *Springtime and Harvest* adıyla basıldı. Türkçeye çevrilmiştir: *Kral Midas, Bir Aşk Macerası*, çev. Ayşegül Akbay Yarpuzlu, Yeryüzü Yayınevi, Ankara, 2004.

*** Bu roman Türkiye'de *Şikago Mezbahaları* adıyla birkaç defa basılmıştır (çev. Zeyyat San, May Yayınları, İstanbul, 1968; çev. Belma Özdemir, Yalçın Yayınları, İstanbul, 1991; çev. Kıvanç Güney, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2017).

nin çıkardığı yasal düzenlemeler, daha çok, et üretiminin hijyen yönünden iyileştirilmesini hedefliyordu. Nitekim, Sinclair bu konuda daha sonra şöyle diyecekti: “Toplumun kalbini hedef aldım, ama kazayla midesinden vurdum.”

Upton Sinclair, bu romanını yazmak için, Şikago'nun mezbahalarında gerçek kimliğini gizleyerek yedi hafta çalışmıştı. Roman *bestseller* olunca, kazandığı parayla New Jersey eyaletinin Englewood kentinde, çeşitli aydınların ve sanatçıların katılımıyla, Helicon Home Colony adlı ütopyacı bir komün, bir ortak yaşam topluluğu kurdu. Bir yıl kadar sonra, 1907'de, kuşku uyandırıcı bir yangın komünün binalarını ve tesislerini yok etti.

The Jungle için yapmış olduğu gibi, 1913-14'te Colorado kömür madenlerine defalarca giderek gözlemler yaptı ve *King Coal* (1917) romanını kaleme aldı; ve daha büyük, daha tarihî nitelikte bir roman olan *The Coal War* (ölümünden sonra, 1976'da basıldı) üzerinde çalışmaya başladı. *The Brass Check* (1919) romanında, ABD basınındaki yozlaşmayı ve tek yanlılığı kıyasıya eleştirdi. *A Captain of Industry* (1906) de benzer temaları işler.* *Oil!* (1927)** adlı romanı Sinclair'in en beğenilen, en çok okunan eserleri arasında yer alır. 2007 yılında, *There Will Be Blood* adıyla sinemaya uyarlanmıştır. Paul Thomas Anderson'un yönettiği, başrollerde Daniel-Day Lewis ve Paul Dano'nun oynadığı bu film sekiz dalda Oscar ödüllerine aday gösterildi ve iki dalda ödül kazandı. Upton Sinclair'in sinema alanında da çalışmaları vardır. 1920'lerde birkaç filmin senaryosunu yazdı ve yapımcılığını üstlendi. 1930'da, ikinci karısı Mary Craig ve Charlie Chaplin ile birlikte, Ayzenshtayn'nin çekeceği *Que viva Mexico!* (*Yaşasın Meksika!*) adlı

* Tespit edebildiğim kadarıyla bu roman Sinclair'in Türkçeye çevrilip basılan ilk eseridir (*Sanayi Kralı*, Tan Matbaası Yayınevi, İstanbul, 1939). İki cilt halinde basılan bu eser, Halikarnas Balıkcısı takma adıyla Cevat Şakir Kabaağaçlı tarafından çevrilmiştir. Türkçeye çevrilip basılan ikinci eseri *Mammonart* (1925) adını taşır. Dünya sanat tarihini ekonomik determinist bir açıdan inceleyen bu kitabın çevirisini Emin Türk Eliçin yapmıştır (*Altın Zincir*, Numune Matbaası, İstanbul, 1940; May Yayınları, İstanbul, 1966).

** Bu roman *Petrol* adıyla dilimize birkaç defa çevrilip basılmıştır.

filmin yapımına katıldı (Yapımcılar ile yönetmen arasındaki anlaşmazlık nedeniyle bu film projesi başlangıçta tasarlandığı gibi uygulanamadı).

Boston’da, Bartolomeo Vanzetti ile tanıştı; ondan “hayatımda tanıdığım en bilge ve en kibar insanlardan biri” diye bahsetmiştir. Yordam Edebiyat okuyucularının mutlaka bilecekleri gibi, Vanzetti –diğer bir İtalyan göçmen olan Nicola Sacco ile birlikte– aslında işlemediği bir soygun suçundan yargılanarak idama mahkûm edildi. Upton Sinclair, 1927’de infaz edilen Sacco ve Vanzetti’nin hikâyesini, en güzel romanlarından biri olan *Boston*’da anlattı (1928).

Sinclair, yalnızca bir fikir ve sanat adamı değil, aynı zamanda bir eylem ve politika adamıydı. Başta sosyal adalet ve eşitlik olmak üzere inandığı davaları hem yazdıklarıyla hem de siyasi faaliyet yoluyla savundu. Bu konuda şöyle demiştir:

Politika ve ekonomide, bu yüzyılın başında Sosyalist hareketi keşfettiğim günden beri neye inandıysam aynı şeye inanıyorum. İnançlarıma yüze yakın kitabımda ve risalemde ve sayısız makalemde yer verdim. Kitaplarım kırk dile çevrildi ve milyonlarca insan tarafından okundu. O milyonlarca insanın kitaplarımda buldukları, yalnızca bir sosyal adalet savunusu değil, gerçek sosyal adaletin ancak demokratik süreç yoluyla başarılacağı ve sürdürülebileceğine dair sarsılmaz bir inanıştır.

Upton Sinclair, 1901-1972 yıllarında faaliyet göstermiş olan Sosyalist Partinin üyesiydi, fakat 1917’de partiden ayrıldı çünkü ABD’nin Dünya Savaşına girmesini destekliyordu, partiye buna karşıydı. Savaşı bitiren barış antlaşmalarının ileride daha büyük bir felaketin kapısını açtığını gören Sinclair, o karardan pişman olarak partiye geri döndü. Sosyalist Parti listesinden 1920’de Temsilciler Meclisine, 1922’de Senatoya aday oldu ama seçilemedi (1906 yılında da, aynı partinin aday olarak Temsilciler Meclisi seçimine katılmıştı). Yine aynı partiden, 1926 ve 1930’da Kaliforniya valiliğine aday oldu (1926’da 46.000 oy, 1930’da 60.000 oy aldı, fakat seçilemedi). 1934’te, bu defa De-

mokratların adayı olarak Kaliforniya valilik seçimine yine girdi, çok başarılı bir kampanya yürüttü (*End Poverty in California* [Kaliforniya’da Yoksulluğa Son] adı verilen bir programla) ve 880.000 kadar oy aldı (tüm oyların yaklaşık yüzde 38’i), fakat yine kaybetti. Hollywood ve basın patronları bu seçim kampanyasında Sinclair aleyhine son derece ahlaksızca bir savaş açtılar. Onu “komünist” olarak yaftaladılar, kazanırsa eyaleti “sovyetleştireceğini” iddia ettiler. Sosyalist Parti de, başka bir partiden aday olduğu gerekçesiyle Sinclair’i ve onu destekleyen üyelerini ihraç etti. Bunun üzerine Sinclair faal siyasetten çekildi ve yine edebiyata döndü. 1934’teki valilik seçimi tecrübesi hakkında, 1951’de şöyle yazdı:

Amerikan halkı sosyalizmi kabul edecek, ama onun adını kabul etmek istemiyor. Kaliforniya’da Yoksulluğa Son adlı seçim kampanyamda bunu kesinlikle kanıtladım. Sosyalistlerin adayı olarak 60.000 oy almıştım; Kaliforniya’da Yoksulluğa Son sloganıyla yürüttüğüm kampanyada ise 879.000 oy aldım. Öyle sanıyorum ki düşmanlarımızın Büyük Yalanı yaymakta başarılı oldukları gerçeğini tanımak zorundayız. Buna cepheden saldırmanın faydası yok, onların yanından geçip yolumuza devam etmek çok daha iyi olur.

Upton Sinclair, 1940-53 arasında, Lanny Budd adlı bir kahramanın etrafında gelişen ve kronolojik bir sırayı takip eden 11 roman yazdı. Amerikalı bir silah imalatçısının oğlu olan Lanny, olaylara tanıklık etmekle kalmayıp aynı zamanda bunlara sıklıkla yön veren, dünya liderlerinin (Hitler, Mussolini, Churchill, Roosevelt, Stalin vb.) güvenini kazanıp onların sırlarını paylaşan, her kültürden ve sosyal sınıftan insanla kolayca yakınlık kurabilen, birçok yabancı dili konuşan bir karakter olarak, popüler kültürdeki “Çirkin Amerikalı” stereotipinin bir antitezidir âdeta. Sinclair, bu karakteri, yirminci yüzyılın ilk yarısında ABD ve Avrupa’daki önemli olayların içine yerleştirir. Lanny Budd romanları, yayımlanmalarından hemen sonra *bestseller* oldu ve yirmiden çok ülkede çevirileri basıldı.

Serinin üçüncü kitabı olan ve ilk Türkçe çevirisini yaptığım *Dragon's Teeth (Ejderhanın Dişleri)*, 1943'te Pulitzer Roman Ödülünü kazandı. Yıllardır baskısı tükenmiş ve neredeyse unutulmuş olan bu ilginç romanlar 2016'da e-kitap formatında yayımlanmıştır. 1913'ten 1949'a kadar dünya tarihinin en önemli olaylarını konu alan, 7.364 sayfalık ve aşağı yukarı dört milyon kelimelik bu edebiyat fenomenini oluşturan 11 romanın başlıkları ve basım yılları şöyledir: *World's End* (1940), *Between Two Worlds* (1941), *Dragon's Teeth* (1942), *Wide is the Gate* (1943), *Presidential Agent* (1944), *Dragon Harvest* (1945), *A World to Win* (1946), *Presidential Mission* (1947), *One Clear Call* (1948), *O Shepherd, Speak!* (1949), *The Return of Lanny Budd* (1953).

Upton Sinclair, fildişi kulesinde yaşayıp giden bir edebiyatçı, Marcel Proust tarzında bir "estet" değil, bir dava insanıydı; daha doğrusu birçok davayı tutkuyla savunan bir yazardı: temiz ve sağlıklı et ürünleri (kendisi bir vejetaryen olsa da), güçlü sendikalar, doğum kontrolü,* içki karşıtlığı,** barışçıl ve evrimci türden bir sosyalizm, dürüst bir basın, ahlaklı ticaret ve sanayi, vejetaryenlik, zihinsel telepati ve ispritzma,*** eğitim reformu ve yurttaş özgürlükleri... Bu davaları, kitaplarıyla, risaleleriyle, binlerce konferans ve konuşma yoluyla ve seçim kampanyalarıyla kitlelere benimsetmek için çalıştı; ama hepsinden daha çok, coşkuyla savunduğu "sosyal adalet" düşüncesini:

Fransa'daki Calais limanını İngiltere'nin elinde tutmayı başaramayan Kraliçe Mary, öldüğünde kalbinin üstünde "Calais"

* Aynı zamanda, evlilik dışı cinselliğe karşıydı ve cinselliği sadece soyun devamı için gerekli bir şey olarak görürdü.

** Sadece içkiye değil; çay, kahve ve tütüne de sağlık yönünden karşıydı. *The Cup of Fury* (1956) ve *The Wet Parade* (1962) adlı kitaplarında bu konudaki görüşlerini ortaya koyar.

*** Gizemli olgulara karşı özel bir ilgi duyuyordu ve telepati deneyleri yaptı. *Mental Radio* (1930) adlı kitabında, karısı Mary'nin telepati deneyimlerini anlattı. Bunun da etkisiyle, Duke Üniversitesinde Parapsikoloji bölümü kuruldu. İspritzma, *Ejderhanın Dişleri* romanındaki temalardan biridir.

sözcüğünü yazılı bulacaklarını söylemiş. Ben öldükten sonra benim kalbimi incelemeye tenezzül edecek bir kimse olur mu bilmiyorum, ama eğer incelerlerse orada yazılı iki sözcük bulacaklar – “Sosyal Adalet”. Çünkü ben buna inandım ve bunun için mücadele ettim.

Sinclair’in eserleri dünyanın belli başlı tüm dillerine çevrildi ve milyonlarca satıldı. Hatta yurt dışında en çok tanınan ve okunan Amerikan yazarlarından biriydi. İlginçtir ki Sovyetler Birliği’ne karşı hayli eleştirel bir tutum aldığı halde (1938’de basılan *Upton Sinclair on the Soviet Union* kitabında bunu görebiliyoruz), kitapları orada da basılıyor ve olumlu karşılanıyordu. Ülkemizde de –1939’dan günümüze kadar– bazı kitapları çevrilip basılmış olan Sinclair, ölümünden birkaç yıl önce, kendi yazarlık kariyerinin ekonomik yönü hakkında şöyle demiştir:

Hayatım boyunca yaklaşık bir milyon dolar* kazandım ve bunun hemen hepsini harcadım – inandığım davalar için, yayımlatmak istediğim kitaplar için ve satılacağını sandığım ama satılmayan kitaplar için.

Özellikle ilgilendiği konulardan biri de sağlıklı beslenmeydi. Farklı diyetler ve (sağlık amaçlı) oruç tutma denemeleri yaptı. Bu konuyu bir diğer *bestseller* kitabı olan *The Fasting Cure* (1911) adlı eserinde işledi. Dönemsel olarak oruç tutmanın sağlık için önemli olduğuna inanıyordu. Esas olarak çiğ sebzeler ve kuru yemişlerden oluşan bir beslenme rejiminden yanaydı. Uzun dönemler boyunca, tam bir vejetaryen diyeti uyguladı. Hayatının son yıllarında, günde üç öğün, sadece kahverengi pirinç, taze meyveler ve kereviz (bunların üstüne süt tozu veya tuz serpilerek) ve içecek olarak ananas suyundan oluşan bir diyeti sürdürdü. Bu sayede, sağlıklı bir adam olarak yetmişli yaşlarına dek başarıyla tenis oynadığı söylenir. 25 Kasım 1968’de New Jersey eyaletinin Bound Brook kentinde bir huzurevinde hayata veda etti. Kendi hayatını

* 1960’ların ortasındaki bir milyon doların bugünkü değeri 9 milyon dolar civarındadır.

The Autobiography of Upton Sinclair (1962) ve *My Lifetime in Letters* (1960) kitaplarında anlatmıştır.

Kitaplarımı okuyanlar, her zaman işlediğim bir tema olduğunu bilirler: sosyal sınıflar arasındaki tezat. Romanlarımda, her iki dünyadan –hem zenginler dünyası hem de yoksullar dünyasından– karakterler vardır ve olay örgülerim, sizi, birinden diğeri-ne taşıyacak biçimde tasarlanmıştır. Bunu şöyle açıklayabilirim. Belleğimin izin verdiği kadar geriye gittiğimde, benim hayatım Sinderella masalındaki gibi bir dizi dönüşümlerden oluşuyordu; bir gece, ucuz bir pansiyonda, böceklerin kemirdiği bir divanın üstünde, ertesi gece, son moda bir evde ipek örtüler altında uyurdum. Babamın o haftaki geçimimiz için yeterli parası olup olmadığına bağlıydı her şey.

Aralık 2021

ROMANDAKİ BELLİ BAŞLI KARAKTERLER

LANNY BUDD (tam adı, Lanny Prescott Budd; okunuşu, “Leni Bad”): Sanat eserleri alım satımıyla uğraşan, Fransa’da yaşayan bir Amerikalı. Irma ile evli. Romanın hemen başında, Irma’dan bir kızı oluyor; çocuğa Frances adı veriliyor. Lanny’nin babası Connecticut’ta bir silah şirketinde yönetici ve hissedar olan Robert (veya kısa adıyla Robbie); annesi, romanda daha çok “Güzellik” lakabıyla anılan Mabel adlı bir kadın.

IRMA BUDD: Lanny Budd ile evli, çok zengin bir Amerikalı kadın. Babası, kısa zaman önce ölmüş olan Amerikalı iş adamı ve sanayici J. Paramount Barnes (okunuşu, “Barns”). Annesi, genç kızlık soyadı Vandringham olan Fanny Barnes.

GÜZELLİK: Lanny ile Marceline’in annesi (gerçek adı, Mabel; genç kızlık soyadı, Blackless). Geçmişte Fransız ressam Marcel Detaze (okunuşu, “Marsel Dötaz”) ile evliymiş; bu evlilikten Marceline (okunuşu, “Marstin”) adlı bir kızı var. Romanın kapsadığı zaman aralığında, Parsifal Dingle ile evli. Daha önce Lanny’nin babası Robert Budd ile evliymiş.

MARCEL DETAZE: Güzellik’in eski kocası, Marceline’in babası, ressam. Birinci Dünya Savaşının son yılında ölmüş.

ROBBIE (ROBERT) BUDD: Lanny’nin babası. Güzellik’ten boşandıktan sonra Esther adlı biriyle evlenir ve bu evlilikten Bess adlı bir kızı vardır.

PARSIFAL DINGLE (okunuşu, “Parsifil Dingl”): Güzellik’in son kocası, dindar bir mistik.

JESSE BLACKLESS (okunuğu, “Ces Bleklıs”): Güzellik’in erkek kardeşi, Lanny’nin dayısı. Uzun zamandır Fransa’da yaşayan bir Amerikalı, ressam, Fransa’da Komünist milletvekili.

MARCELINE (okunuğu, “Marslin”): Genç bir kız. Lanny’nin “yarı” kız kardeşi. Babası, Marcel Detaze. Annesi, Güzellik.

BESS: Lanny’nin diğer “yarı” kız kardeşi. Babası, Robbie (Robert) Budd. Annesi, Esther adlı bir kadın. Hansi Robin ile evli.

HANSI ROBIN: Johannes Robin’in oğlu. Bess ile evli. Keman sanatçısı, Komünist. Karısı Bess ona piyanoda eşlik eder ve siyasi görüşlerini de paylaşır.

FREDDI ROBIN: Johannes Robin’in oğlu. Rahel adlı bir Yahudi kadınla evli. Sosyal Demokrat, ekonomi doktoralı. Sola yönelmesinde Lanny etkili olmuştur.

JOHANNES ROBIN (eski adı, Jascha Rabinowich; okunuşları, “Yohannes Robin” ve “Yaşa Rabinoviç”): Rusya’da doğup büyümüş, şimdi Almanya’da yaşayan, çok zengin bir Yahudi iş adamı, sermayedar. Karısı, Leah adlı bir Yahudi kadın. Oğulları, Hansi ve Freddi.

LEAH ROBIN: Johannes Robin’in karısı. Romanda daha çok “Ana” olarak geçer.

MADAM ZYSZYNSKÍ (okunuğu, “Ziřinski”): Polonyalı bir medyum. Tikamse adında hayali bir “kılavuzu” var. Romanın kapsadığı zaman aralığında, daha çok Budd ailesiyle birlikte yaşıyor.

EMILY CHATTERSWORTH (okunuğu, “Emili Çetirswörth”): Lanny’nin eski bir arkadaşı olan yaşlıca kadın.

FEATHERSTONE HANIM (kısa adı, Feathers; okunuşları, “Fedırston” ve “Fedırs”): Irma’nın sekreteri. Biraz kıt akıllı ve beceriksiz (!) biri.

SEVERNE HANIM (okunuğu, “Sevirn”): Lanny ve Irma’nın kızı olan Frances’in bakıcısı.

JERRY PENDLETON (okunuşu, “Ceri Pendiltın”): Lanny’nin eski öğretmeni ve arkadaşı. Kansaslı. Cannes (okunuşu, “Kan”) şehrinde bir turizm firması işletiyor. Birinci Dünya Savaşına katılmış. Cerise (okunuşu, “Söriz”) adlı bir Fransız kadınla evli.

ERIC VIVIAN POMEROY-NIELSON (kısa adı, Rick): Lanny’nin yakın arkadaşı, İngiliz, oyun yazarı, Sosyalist. Dünya Savaşına katılmış, dizinden ağır yaralanmış, sakat kalmış.

ZOLTAN KERTEZSI (okunuşu, “Kerteşi”): Macar, sanat eserleri alım satımıyla uğraşiyor. Lanny’nin dostu ve iş ortağı.

KURT MEISSNER (okunuşu, “Kurt Maysner”): Lanny’nin çocukluk arkadaşı, besteci, piyanist, Nazi. Güzellik’in eski sevgilisi.

Romanda, çok sayıda kurgusal ve gerçek (yani tarihte gerçekten var olmuş) karakter vardır. Kurgusal karakterler arasında en önemli gördüklerimiz üzerine yukarıda kısaca bilgi verdik. Romanda geçen gerçek veya tarihsel kişiliklere gelince, bunların çoğu olay örgüsünde herhangi bir rol oynamazlar (birçok şair, yazar, düşünür, siyasetçi, devlet adamı, bilim adamı, ressam, besteci vs.). Bunlar üzerine, dipnotlar yoluyla kısaca bilgi vermeye çalıştık, ama elbette ki Goethe, Marx, Hitler gibi iyi bilinen kişiler için bunu yapmaya gerek duymadık. Öte yandan, olay örgüsünde önemli bir rol oynayan gerçek veya tarihsel kişilikler üzerine, yeri geldikçe kısa bilgiler vermeye özen gösterdik (sözgelimi, Nazilerin iki numarası Hermann Göring romanda önemli bir yer tutmaktadır). Metinde yer alan dipnotlar ve köşeli parantez kullanılarak verilen açıklamalar çevirmene aittir.

Semih Lim

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ KİTAP

SABAH, ALTIN KAPILARINI AÇAR

1. Eski Başlangıç	23
2. Dostların Arasında... ..	44
3. Ve Onların Dostluğu Sınandığında	67
4. Ben Ruhlar Çağırabilirim	92
5. Engin Denizlerden	113

İKİNCİ KİTAP

EJDERHAYI ANDIRAN BİR BULUT

6. <i>Deutschland Erwache!</i>	134
7. Fırtınalar Gördüm Ben	160
8. Vermek ve Paylaşmak	184
9. Atalarımın Öldüğü Topraklar	207
10. Vicdan Korkak Ediyor Bizi	232

ÜÇÜNCÜ KİTAP

ESİN, RÜZGÂRLAR, ÇATLATIN YANAKLARINIZI

11. Kadının Tüm Varlığıdır (Aşk)	256
12. Dümen Başında Keyif	282
13. Kıyametin Eşiğine	307
14. Fırtınalı Rüzgârlar Esiyor	332
15. <i>Die Strasse Frei</i>	358

DÖRDÜNCÜ KİTAP
KARANLIK BİR OVADA GİBİ

16. Her Türlü Fenalığın Kökü	383
17. Oturma Odama Buyurmaz mısınız?	410
18. Ben Bir Yahudi'yim	437
19. Sion'da Huzur Yok	464
20. Sabretmektir Kaderimiz	491

BEŞİNCİ KİTAP
İŞTE BÖYLE KOPAR KIYAMET

21. Dostluk Adına	517
22. Yine Para Kazan, Oğlum!	542
23. Dünyanın Bütün Ülkeleri	566
24. <i>Die Juden Sind Schuld</i>	590

ALTINCI KİTAP
KAN AKITILDI

25. Boşluğa Tutunmak	619
26. Bu Isırgan Otundan, Tehlikeden	645
27. Çok Korkunç Bir İş	670
28. Kanlı Dersler	691
29. Gözyaşları İçin Fazla Derin	712

Böylesi trajik zamanlarda, yaşlı bir yazarın sözcüklerden başka verecek bir şeyi yoktur. Bu sözcükler toplamı, özgürlük ve insan onuru uğruna dünyanın birçok yerinde kendi canlarını feda etmekte olan erkeklere ve kadınlara ithaf edilmiştir.

1941 Sonbaharı

BİRİNCİ KİTAP

SABAH, ALTIN KAPILARINI AÇAR*

1

Eski Başlangıç

I

LANNY BUDD, küçük bir bekleme odasında oturan tek kişiydi. Yumuşak bir koltukta oturuyordu ve kendini rahatsız hissetmesi için hiçbir neden yoktu, ama yine de rahat görünmüyordu. Kıpırdanıp duruyor, saatine bakmak için birtakım nedenler buluyordu; sonra da, gerekmediği halde tırnaklarını inceliyor; tropikal penye pantolonunda hav tanecikleri olup olmadığına bakıyordu, oysa son taneciği bir süre önce üstünden atmıştı. Cannes şehrinin pek sevilen caddelerinden birine bakan pencereden dışarıyı seyretti; oysa değişmeyen bu manzarayı zaten gayet iyi biliyordu. Dizinde popüler bir roman vardı ve ikide bir havalı bir grup sosyete insanı arasında geçen konuşmalara dikkatini veremediğini fark ediyordu.

Arada sırada, beyaz kıyafetli hemşirelerden biri odadan geçip gitmekteydi. Lanny onlara o kadar çok soru sormuştu ki yeniden konuşmaya utanıyordu. Tüm kocaların bu durumda irrasyonel bir şekilde davrandıklarını biliyordu; onlardan birkaçını bir tiyatro oyununda görmüştü, hafifçe uygunsuz ama zararsızdılar. Hepsi de kıpırdanıp duruyor ve saatlerine bakıyordu; hepsi de gereksiz yere ayağa kalkıyor ve etrafta dolaşıyordu; hepsi de hem-

* Shakespeare, *Henry VI*, Bölüm III, Perde 2, Sahne 1 (Richard'ın sözleri).

şireleri anlamsız sorularla sıkıyordu. Hemşirelerin kalıplaşmış cevapları vardı; dil farkı bir yana, bunlar dünyanın her yerinde aynıydı. “*Oui, oui, monsieur... Tout va bien... Il faut laisser faire... Il faut du temps... C’est la nature.*”*

Lanny sonuncu ifadeyi Midi’de** sık sık işitirdi; bu söz, pek çok şeyi affettiren bir anlatım şekliydi. Bu öğle sonrasında da onu birçok defa işitmişti, ama içini rahatlatamıyordu. Doğaya ve doğanın usullerine karşı isyan halindeydi. Kendi hayatında çok acı çekmemişti, başkalarının çekmesini de istemiyordu; onun fikri sorulmuş olsaydı, bu fantastik evrenin hareketlerinde birçok iyileştirme önerebileceğini düşündü. İnsanların yaşlanması ve sahnedeki çekilmesi, sonra da yenilerinin tedarik edilmeleri gerekliliği! Kendilerini özenle yetiştirip geliştirmiş insanlar tanımıştı; bunlar göze hoş geliyorlardı veya bilgi ve beceri sahibiydiler, ama uzun zaman geçmeden ölmek zorundaydılar ve –bunu bildiklerinden– onların yerlerini alacak yeni bir kümeyi temin etmeleri gerekiyordu.

Lanny Budd, ehlikeyif sınıflara mensuptu. Bunu; gülümseyen, kırışksız yüzüne, içinde iyi beslenmiş bir kan olduğu belli olan bronz tenine, biçimli küçük bıyığına, güzelce kesilmiş ve taranmış kahverengi saçlarına, uygun şekilde dikilmiş ve yeni ütülenmiş takım elbisesine, pahalı malzemelerden yapılmış ve uyumlu renklerdeki gömleğine ve kravatına, pabuçlarına ve çoraplarına tek bir bakışla söyleyebilirdiniz. Herhangi bir kan dökülmesi görmeyeli veya kişisel rahatsızlık yaşamayalı epey zaman olmuştu. Onun hayatı buna göre düzenlenmişti ve aynı durum karısı için de geçerliydi. Fakat şimdi bu kahrolası karmaşık mesele, bu süregiden gerginlik ve ıstırap – hey Tanrım, bunun yerini alacak bir şey icat edemiyorlarsa doktorlar ve bilim adamları ne işe yarardı! Bu mesele, iyi düzenlenmiş ve huzurlu bir toplulukta volkanik bir patlama gibiydi; olayı önceden görüp de mükemmel bir do-

* Fransızca: “Evet, evet, beyefendi... Her şey iyi gidiyor... Olmasına izin verelim... Zaman gerekiyor... Bu doğal bir şey.”

** Midi: Fransa’nın güney bölgeleri.

ğum hastanesine giderek haftada şu fiyattan bir oda ve yapılacak iş için şu ücretle bir doğum hekimi tutmanız da fark etmiyordu.

Bir cerrah! Çok sayıda parlak çelik aletle, bir kadının gövdesini yarıp capcanlı bir bebeğin dışarı çıkarılmasında doğaya yardım etmeye hazırlıklı bir adam! Bu Akdeniz sahilinin balıkçı çocuklarıyla oynayan, denizden garip yaratıklar çekip çıkarılmalarında onlara yardım eden ve “hayatın gerçekleri”nden bahsetmelerini işiten bir ufaklık olduğu zamanlarda, bunu ilk defa duyduğu vakit Lanny’ye inanılmaz gelmişti. Aynı şeyin pek uzak olmayan bir odanın içinde cereyan etmekte olduğunu, kurbanın da daha sonraları derin bir sevgiyle bağlandığı güzel genç oyun arkadaşı olduğunu bildiği şu anda, aynı ölçüde inanılmaz geliyordu ona. Aşırı canlı hayal gücü, kanlı ayrıntılarla doluydu ve parmaklarının boğumları beyazlaşana kadar ellerini yumruk yapıyordu. Doğaya karşı itirazı bir haykırışa dönüyordu. Şöyle düşünüyordu: “Bu olmasın da ne olursa olsun! Uygun ve mantıklı herhangi bir şey!” Kadim anasına sesleniyor; kuşlar ve yılanlar ve kertenkeleler ve balıklarda o kadar iyi işlediği görünen yumurta yöntemine niçin bağlı kalmamış olduğunu soruyordu. Fakat insanlar “sıcakkanlı yaratıklar” idi, onların kanı boldu ve onu öyle kolayca dökerlerdi ki!

II

Irma’nın bu duyguları paylaşmadığını biliyordu Lanny. Irma “mantıklı bir kadın” idi, aşırı bir hayal gücüyle rahatı kaçan biri değildi. Birçok defa şöyle demişti: “Endişe etme. İyi olacağım. Bu ebediyen sürmez.” Bu genç Juno’nun* annelik için yaratılmış olduğunu herkes kabul ediyordu; ata binmiş, yüzmüş, tenis oynamıştı, sağlam bir vücudu vardı. Bu hastanenin eşliğinden içeriye girdiği, hatta başka bir kadının çılgınlıklarını duyduğu zaman sarmamıştı. Irma Barnes’ın hayatında işler hep yolunda giderdi

* Juno: Roma mitolojisinde, evlilik ve annelik tanrıçası. Yunan mitolojisinde Hera adını alır.

ve Lanny'ye eve gidip piyano çalmasını ve onu unutmasını söylemişti; fakat Lanny burada oturdu ve "Doğumbilim" başlıklı bir ansiklopedi maddesinde okumuş olduğu ayrıntılar hakkında düşündü. Çocukluğundan beri, merak ettiği konular için o güvenilir eseri açıp bakma alışkanlığında olmuştu; fakat, lanet olsun, ansiklopedi maddesinde "ters doğumlar" ve normal doğumdan diğer sapma halleri gereksiz ölçüde fazla yer tutmaktaydı ve Lanny kendini âdeta doğum odasında hissediyordu. Oraya gitmek isterdi, ama bunu yapması bu sert kurallar ülkesinde normalikten aşırı bir sapma olarak görülürdü.

Böylece küçük bekleme odasında oturdu. Riviera'da* serin bir bahar günü olmasına rağmen arada bir alnı terliyordu. Oda da yalnız olduğu için memnundu; bazen, birisi geçerken, gözlerini kitabına doğru eğiyor ve bütün dikkatini okumaya vermiş gibi yapıyordu. Fakat geçmekte olan kişi hemşirelerden biriye, bunun o hemşire olduğu ve bu anın da o an olduğunu umarak hızlıca bir bakış fırlatmaktan kendini alamıyordu. Kadın ona gülümsüyordu; kurallar yakışıklı genç bir beyefendiye gülümsemesine izin veriyor, ama doğumbilimsel ayrıntılara girmesine izin vermiyordu. "*Tout va bien, monsieur. Soyez tranquille.*"** Böyle yerlerde, hayatın çarkı programa göre döner; makineyle ilgilenen kişiler profesyonel bir tutum kazanırlar, konuşma biçimleri standartlaşır ve sadece bebeklerin değil, nezaketin de seri üretimini görürsünüz.

III

Lanny Budd telefona çağrıldı. Onu arayan kişi, Roma'da bir New York gazetesini temsil eden ve o sıralarda Riviera'da tatil yapmakta olan, İtalya'da doğmuş Amerikalı Pietro Corsatti'ydi. Eskiden Lanny'ye bir iyilik yapmış, Lanny de buna karşılık ona

* Fransa'nın Akdeniz sahili.

** Fransızca: "Her şey yolunda beyefendi. Sakin olunuz."

bir iyilik yapmayı vaat etmişti. “Pete”,* haberi, gerçekleştiği anda alacaktı; fakat haber gerçekleşmeyi reddediyordu ve belki de gerçekleşmeyecekti. “Nasıl hissettiğini biliyorum,” dedi muhabir, halden anlayan bir tavırla. “Bunu ben de yaşadım.”

“Dört saat oldu!” diye ünledi ıstıraplı genç koca.

“Dört saat daha geçebilir, hatta yirmi dört bile olabilir. Kendini o kadar sıkma. Çoğu zaman böyle olmuştur.” Gazetecinin iyi bilinen alaycılığı.

Lanny oturduğu yere geri döndü. Çabalayıp gazetede önemli bir konuma gelmiş olan, *regime fascista*** ve liderleri hakkında (tuhaftır ki bunları “serseriler” olarak adlandırıyordu) birçok gülünç hikâyeye bilen, güçlü bir Brooklyn ağzıyla konuşan bu İtalyan-Amerikalıyı düşünmeye başladı. Onun en iyi hikâyelerinden biri, Roma’da etkileyici bir aristokratla sözlenmiş ve daha sonra bu adamın operanın baleriniyle beraber yaşadığını ve onu bırakmaya niyetli olmadığını keşfetmiş olan New Yorklu bir “sosyete kızı”nın nasıl olup da rehberi, filozofu ve arkadaşı haline gelmiş olduğunun hikâyesiydi. Amerikalı kız, Pete’in önünde kendini koyuverip ağlamış, ne yapacağını ona sormuş; Pete de ona şöyle demiş: “Uçağa bin, doğruca Lanny Budd’a git ve aşırı zengin olduğun halde seninle evlenmesini iste!”

Bir gazetecinin en iyi hikâyesini yayımlayamaz olması talih-sizliktir. Pete’ten bunu yapmaması istenmiş değildi, ama yine de bunu yapmamıştı. Böylece şimdi Lanny onun hayat boyu arkadaşıydı ve ne zaman elinden gelse işini gücünü bırakıp ona yardım etmeye çalışırdı. Yakın dostlar gibi konuşurlardı ve Lanny, arkadaşlarından sadece birkaçının bildiği şeyi, yani Irma’nın tam da Pete’in dediğini yapmış olduğunu ve Lanny’yi Londra’da bulduğu gün onunla evlendiğini anlatmaktan gocunmazdı. Brooklyn İngilizcesinde dedikleri gibi, “hemen işe girişmişlerdi” ve dokuz ay sonra netice şuydu: Lanny bir doğum

* Pietro/Peter.

** İtalyanca: Faşist rejim.

hastanesinin bekleme odasında oturmuş, Leylek Efendi'nin gelişini, mesut hadiseyi, göklerden o küçük bohçayı beklemekteydi – deyimleri biliyordu, çünkü Lanny ve Irma New York'ta yaşamışlar ve bulvar gazetelerini okumuşlar ve bir Budd makinesi tüfeğinin seri ateşi gibi dedikodu ve argo püsküren “radyo muhabirlerini” dinlemişlerdi.

Lanny, Pete'e bir atlatma haberi vaat etmişti; fazla zor değildi bu, çünkü Fransız gazeteciler kahraman leyleğin takibinde pek faal sayılmazlardı; haber daha sonra, oradaki İngilizce gazeteler için, Paris'e telgraf yoluyla geçilebilirdi. Lanny oradaki muhabirler ile öyle çok düşüp kalkmıştı ki Pete'in kendi telgraf lisanında ne göndereceğini ve bunun, özgürlüğün tatlı ülkesinde, yeniden yazılmış haliyle nasıl görüneceğini tahmin edebiliyordu. Hiç kuşkusuz, Pete daha şimdiden bir “flaş” göndermişti ve o sabahın gazetelerini okuyanlar, geçen mevsimin şaşaalı kızı Irma Barnes olan Bayan Lanny Budd'ın mesut hadiseyi bekleyerek halen Cannes'da bir özel hastanede yattığını öğrenmekteydiler.

Gazeteler uygun düşen ayrıntıları temin ederlerdi: Irma'nın yakın tarihte vefat etmiş altyapı patronu J. Paramount Barnes'ın tek kızı olduğu, babasının miras olarak kızına net yirmi üç milyon dolar bıraktığı; annesinin New Yorklu Vandringham ailesinden geldiği; dayısının ise, en son piyasa çöküşünde batıp giden Wall Street manipülatörü Horace Vandringham olduğu; Irma'nın kendi servetinin yarıya inmiş olduğunun söylendiği, ama yine de Long Island'da hâlâ saray gibi bir mülkün sahibi olduğu ve oraya dönmesinin beklendiği... Gazeteler, müstakbel babanın Newcastle-Connecticut'taki Budd Silah İmalat Şirketinden Robert Budd'ın oğlu olduğunu; annesinin, eserleriyle geçen sonbahar New York'ta sansasyon yaratmış Fransız ressam Marcel Detaze'in dul hanımı, meşhur beynelmilel güzellik kraliçesi olduğunu da ilave ederlerdi. Olympos Dağ'ının karlı zirvesinde oturan ölümsüzlerin işleriyle yatıp kalkan Eski Yunanlılar gibi, zenginlerin yaptıklarını merak eden bugünün halkı işte bu türden ayrıntıları büyük ilgiyle okurdu.

IV

Lanny, çocuğunun gözlerden uzakta doğmasını tercih ederdi, ama bunun mümkün olmadığını biliyordu; Irma servetinin öbür yarısına sahip oldukça, bu elektronlar ve dalgalar silsilesi veya her neyse, seyahatlerinde onu takip edecekti. Aslında, servet hakikaten azalmış değildi, zira başka herkes kendi servetinin yarısını kaybetmişti; böylece orantı aynen devam etmekteydi. Irma Barnes hâlâ kraliyet statüsünün nimetlerinden yararlanıyor; prenses kocası olarak seçtiği talihli genç adam da bunlardan aynı şekilde yararlanıyordu. *Ancien régime** günlerinde, Fransa kraliçesi bir çocuk doğurduğu zaman, bu çocuğun tahtın gerçek bir vârisi olduğuna, aldatmaca filan olmadığına tamamıyla kanaat getirmek soylu efendilerin ve hanımların iyice yerleşmiş bir hakkıymış; leylek hikâyeleri kabul edilmezmiş. Bebek taht vârisinin cismen ve bedenlen zuhuruna kendi gözleriyle şahit olurlarmış. Marie Antoinette'in** odasına öyle bir sıkış tepiş dolmuşlar ki, kraliçe, “Havasızlıktan boğuluyorum!” diye haykırmış ve kral kendi elleriyle bir pencereyi açmış. Barnes malvarlığının kraliçesi o kadar kötü bir durumda değildi, fakat şurası gerçektir ki gazete okuyan ve radyo dinleyen ahali, bu doğum hastanesinde neler cereyan etmekte olduğuna dair saatlik bültenleri memnuniyetle karşılardı.

Fakat, lanet olsun, Lanny'nin kendisi bile neler cereyan etmekte olduğunu bilmiyordu! Kendisini ortaya çıkarmamak için böylesine inat ederken, Barnes servetinin müstakbel (kız veya oğlan) vârisi hakkında gazete muhabirlerine ne söyleneceğini planlamanın faydası neydi ki? Üstelik, prenses kocasının bilebildiği kadarıyla, cerrah şu anda bir “çapraz doğum” ile umutsuzca mücadele ediyor, belki de bebeği kesip parçalamak zorunda kalıyor veya onun hayatını kurtarmak için bir sezaryen kesme operasyonu yapmak mecburiyetinde bulunuyordu! Lanny tırnaklarını el ayaclarına batırdı ve ayağa kalkıp odanın içinde yürümeye başla-

* Devrim öncesi Fransa'nın monarşi rejimi.

** Fransa kraliçesi (1755-1793).

dı. Bekleme odasındaki zil düğmesine ne zaman dönse, içinden ona basmak geliyordu. Hizmet için ödeme yapıyor ve onu alamıyordu; talep etmek için sabırsızlanmaya başlamıştı. Fakat tam o sırada, odadan bir hemşire geçti, Lanny'ye o klasik gülümsemelerinden birini fırlattı ve şöyle dedi: “*Soyez tranquille, monsieur. Tout va bien.*”*

V

Lanny annesine telefon etti. Güzellik Budd bu macerayı iki buçuk defa yaşamıştı –kendisi böyle derdi– ve otorite sahibi biri olarak konuştu. Lanny'nin yapabileceği bir şey yoktu; o halde, kendini üzme ve başkalarına engel olmak yerine niçin eve gelip de bir şeyler yemesindi? Doğurmak kadının işiydi ve tüm dünyada hiç kimse doğumda koca kadar gereksiz değildi. Lanny, aç olmadığını ve herhangi bir kimseyi rahatsız etmesine izin verilmediğini söyleyerek cevapladı annesini.

Oturma odasındaki koltuğuna geri döndü ve kadınlar hakkında düşündü. Onlar, genel olarak, son derece bireyci bir zümreydi; her biri kendi başına ve diğer kadınların kusurlarının iyice farkındaydı. Annesinin muhitini teşkil eden ve dolayısıyla onun kendi hayatında büyük rol oynamış olan kadınları düşündü; birbirleri aleyhine söylediklerini işittiği kurnazca kinayeli sözleri, belli ettiklerini gördüğü dayanışma eksikliğini hatırladı. Irma'ya kibar davranmışlardı ama onun arkasından (ve Lanny'nin de arkasından) talihi bu kadar yaver gittiği için onu affetmekte zorluk çektiklerinden emindi. Ancak, hamileliği sona yaklaştıkça, onun etrafında toplanıyor, sevecen ve düşünceli haller takınıyor gibi görünmüşlerdi; bu hizmetler için eğitilmiş profesyonel kadınlar olmasaydı, öteberi almak ve taşımak, Irma'nın ıstırap nöbetlerinde ellerini tutmak ve kendilerine doğru çekmek için gelip yardım ederlerdi.

Lanny, annesini ve onun bu dramdaki, bir başka canın sahneye girişindeki rolünü düşündü. Güzellik, şimdiye kadar ideal

* Fransızca: “Sakin olunuz, beyefendi. Her şey yolunda.”